

Regionpolitiskt program

2022-2026

Innehåll

Vi bygger om samhället: att ta tillbaka makten från marknaden	4
Sjukvård från vänster	6
Regionen behöver bli en god arbetsgivare för sjukvården	7
Från kontroll till tillit: Att styra vården efter människan istället för produktionen	8
Vad är vårdplatsbrist?.....	8
Den nära vården	9
Primärvård	10
Jämlikhet i praktiken.....	11
En rättighet som inte alltid är självklar.....	12
Digitalisering inom vården – möjligheter och begränsningar.....	12
Förebyggande åtgärder: att upptäcka risker och förhindra sjukdom.....	13
Ambulanser och sjuktransporter.....	14
Tandvård	14
Psykisk ohälsa och psykiatri.....	15
God vård för beroendesjukdom	15
Våld	16
Samlade mål för sjukvården	16
Regional utveckling och kultur	17
Regionens utvecklingsansvar.....	17
Folkbildning, utbildning, fortbildning	18
Att arbeta för mindre belastning på klimatet	18
Att ta ledarskapet för en mer jämlik utveckling.....	19
Det skånska resandet	20
Fler spår, bättre spår	20

Digitalisering	21
Energi	21
Kulturen som drivkraft i samhället	21
Samlade mål för regional utveckling och kultur.....	22
Kollektivtrafik.....	23
Den goda kollektivtrafiken.....	23
U-sväng för kollektivtrafiken	23
Egen regi	23
Stärk jämlikheten, stärk tillgängligheten.....	23
Färdtjänst.....	24
Samlade mål för kollektivtrafiken.....	24
Regionen som arbetsgivare och upphandlare	25
Förändringar för mer jämlik upphandling och en starkare arbetsgivarroll	25
Ägande av mark och lokaler	26
Slopad karensdag.....	26
Att arbeta mot diskriminering	26
Beredskap vid större kriser.....	27
Samlade mål för regionen som arbetsgivare och upphandlare	27

Vi bygger om samhället: att ta tillbaka makten från marknaden

Jämlika samhällen är en förutsättning för alla människors frihet. Så länge vi har orättfärdiga skillnader mellan personer och grupper kan människor inte fritt bestämma eller fritt styra över sina egna liv. Det är bara när vi tillsammans ser till att samhället och välfärden finns till för alla som vår individuella frihet växer.

Idag ser vi att utvecklingen går åt fel håll. Ojämligheten växer i takt med att de rikaste blir allt rikare. Hyrorna ökar mest i områden där folk med längre inkomst bor. Samtidigt har inkomsterna på den skånska landsbygden och i skånska stadsområden med många utlandsfödda invånare sjunkit stort sedan 90-talet jämfört med resten av landet. Det har blivit dyrare att bo och mindre att betala hyran med för de som redan tjänar minst.

Vem du är, var du föds, vilka dina föräldrar är, var du bor, vilken utbildning du har, hur stor inkomst du har, om du har ett arbete eller inte – detta spelar idag allt större roll för hur ditt liv kommer att bli. Ojämligheten påverkar inte bara vilka val du har möjlighet att göra, det styr också hur stor chans du har till en god hälsa genom livet och syns till och med på gruppnivå i hur länge vi lever.

Ojämligheten gör att alla människor idag inte får förutsättningarna till att leva ett gott liv. Därför vill vi ha jämlikhet. Vi vill ha en stark välfärd som inte diskriminerar, en arbetsmarknad med många ingångar, en region där det går att bo och verka på olika platser. Vi ser att vi behöver en direkt klimatomställning för hela samhället där vi fördelar bördorna rättvist och när samhället växer behöver vi växa med omsorg om den natur som omger oss. Vi behöver växa med en omsorg om de människor som omger oss, inte genom att skapa ett tävlingssamhälle där den som har mest alltid tar förstaplatsen.

Under många år har vår gemensamma välfärd varit utsatt för utförsäljningar, privatiseringar och marknadsanpassningar. Resultatet av detta syns i hela landet, och det syns tydligt inom Region Skånes ansvarsområden.

Vårdvalsutsättningar och fri etableringsrätt har skapat en ojämlig tillgång till vård över regionen, en konkurrens om samma sjukvårdspersonal mellan offentlig och privat vård, att betalningsförmåga kan gå före medicinska behov. Det har gett färre utbildningsplatser och stora kostnader när våra regionala skattepengar ska betala för de privata sjukvårdsföretagens vinster. Marknadsutsättningen av vården leder också till en ökad ojämlikhet och att människors behov av vård hamnar i kläm.

Den vård och omvårdnad som sjukvårdspersonalen jobbar med idag hanteras som vilken varuproduktion som helst. Organisationen är anpassad efter att mäta effektivitetsresultat, målet är en slimmad budget i balans och de anställdas produktivitet ska ständigt öka och kontrolleras. Men det finns alternativ till denna typ av styrning. Genom att lita på personalens kompetens, vilja och goda förmåga att själva utforma och genomföra sitt arbete, mindre kontroller och ökat personalinflytande kan arbetsmiljön förbättras och resurserna användas till verksamheten. Människor är inte maskiner, varken på våra arbetsplatser eller när vi blir sjuka. Det är inte påhittat att arbetsbelastningen inom vården redan är för hög. Därför vill vi ha tillsynsstyrning och arbetstidsförkortning inom sjukvården.

Busschaufförer och tågpersonal kör regional trafik men anställs av stora internationella företagskoncerner som trimmar kostnaderna för högre vinst och trixar med anställningsavtalen tills de

anställda inte längre kan få en heltidstjänst eller ens gå på toaletten under flera timmar långa pass. Idag är det beslutat om en indexering som gör att det blir stadigt dyrare att åka kollektivt, samtidigt som det skärs ner på turer till mindre byar och samhällen för att det anses kosta för mycket att behålla trafiken.

Vi vill göra tvärt om. Vi vill öka resandet genom lägre priser och stoppa neddragningarna genom att låta mer av resandet betalas av den gemensamma skatten. En solidariskt finansierad kollektivtrafik utjämnar möjligheterna att bo, arbeta eller plugga var som helst i regionen, oavsett hur mycket pengar du har. Med fler kollektiva resor kan vi dra ner på utsläppen, ett måste i dagsläget.

Regional utveckling ska inte vara en arena enbart till för högutbildad, entreprenörmässig företagstillväxt eller en omfördelningsstation för att lämpa över lagstadgade regionala ansvar på civilsamhället. Regional utveckling ska vara en arena för utbildning, fortbildning, stöd, samordning och grön omställning där vi samlar kunskap och kompetens för att hela regionen ska utvecklas för alla invånare – en sammanhållen region med goda möjligheter till ett gott liv.

Medel som fördelas inom det regionala utvecklingsområdet är inte "bidrag" till kulturen, folkhälsan eller innovationer, det är investeringar i regionens framtid. Näringslivsutveckling och samhällsomställning är inte motsatser, näringslivsutveckling är en av vägarna till samhällsomställning. Regionen har en mycket viktig roll som stöd till näringslivet i omställningsprocessen, som samordnare mellan skånska kommuner och den aktör som har möjlighet att gå i bräschen för hållbar omställning för hela Skåne.

Inom sjukvården har personalen larmat i årtal över en ohållbar arbetssituation. Sedan kom en världsomfattande pandemi och slog in som en flodvåg över hela samhället. Alla påverkades, men alla påverkades inte lika. Trångboddhet, generationsboende, möjlighet till hemarbete, möjlighet att förflytta sig med egen bil, möjlighet att ta del av myndighetsinformation, möjlighet att undvika kontakt med andra människor och följa smittskyddsåtgärder delade in människor i olika riskgrupper – riskgrupper där samma personer som löper ökad risk för ohälsa på grund av ojämlikheten också drabbades hårdare av pandemin.

Detta är klassamhällets verkningar. Detta är vad ojämlikhet, diskriminering och stelbenta, oförlåtande maktstrukturer gör mot människor. Politiken byggde det samhälle vi har idag: dess regler, dess verkningar, dess undantag. Då kan också politiken – vi tillsammans - förändra till något långt mycket bättre.

Med en politik för jämlikhet bygger vi om till det samhälle vi vill ha, ett rättvist samhälle. Vi bygger om för en region som jobbar långsiktigt för att människor ska må bra, kunna göra aktiva val i sin vardag och leva goda liv. En region som tar samhällsomställningen på allvar och för en framtid där vi tagit tillbaka makten över våra egna liv, tillsammans.

Sjukvård från vänster

Grunden till regionens uppdrag inom sjukvård finns i Hälso- och sjukvårdslagen, HSL. Den första bestämmelsen, portalparagrafen, ser ut såhär:

1 § Målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet.

Den som har det största behovet av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården.

Trots lagens krav på lika villkor och behovsstyrning gör vårdval, privatiseringar och marknadsanpassningar att vården varken blir behovsstyrd eller jämlik. När privata sjukvårdsförsäkringar gör att människor kan gå före i kön, privata vårdcentraler etablerar sig i välmående områden med friskare patienter, när vårdföretag säljer in sina egna, dyrare hjälpmedel till patienterna – då är det inte behoven som styr, utan ojämlikheten tillåts växa.

För oss i Vänsterpartiet är en sammanhållen vård i offentlig regi vägen till en mer jämlik vård. När alla delar av vården hänger ihop blir det lättare att samordna vården så att det blir så enkelt som möjligt för patienten att hitta rätt och få den hjälp som behövs, oavsett problem. Att vården utformas i stuprör efter diagnos skapar svårigheter för patienter som behöver hjälp med mer än en sak och omöjliggör teamarbete mellan olika delar i vården.

Idag går också en stor del av våra regionala skattepengar till att finansiera de privata vårdföretagens vinster. Marknadsvården förflyttar resurser, ekonomiska och personella, från de med stora vårdbehov till de med lindriga åkommor och från offentlig vård till privata vårdval. Så vill vi inte ha det. Vi vill att alla eventuella överskott går tillbaka till verksamheterna och att regionen finansierar den offentliga vården fullt ut – inga fler besparingar för att täcka underskott från föregående budgetperioder.

1992 gav Socialdepartementet uppdrag för en utredning, Prioriteringsutredningen, för att se hur man skulle kunna förbättra arbetet med att jämställa vården. Dess slutbetänkande, *Vårdens svåra val*, kom 1995. I slutbetänkandet föreslog tre principer för sjukvården att rätta sig efter för att uppfylla HSL:

1. Människovärdesprincipen
Alla människor har lika värde och samma rätt, oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället. Människovärdesprincipen är grundläggande men inte ensam tillräcklig grund för prioriteringar. Om resurserna är begränsade kan inte alla få vad de egentligen har rätt till.
2. Behovs- och solidaritetsprincipen
Resurserna bör satsas på de områden (verksamheter vid den politisk/administrativa prioriteringen, individer i den kliniska vardagen) där behoven är störst. Solidaritet innebär också att särskilt beakta behoven hos de grupper som har mindre möjligheter än andra att göra sina röster hörda eller utnyttja sina rättigheter.
3. Kostnadseffektivitetsprincipen
Vid val mellan olika verksamhetsområden eller åtgärder bör en rimlig relation mellan kostnader och effekt eftersträvas, mätt i förbättrad hälsa och höjd livskvalitet. Kostnadseffektivitetsprincipen bör endast tillämpas vid jämförelse av metoder för behandling av samma sjukdom. Vid olika sjukdomar går effekterna inte att jämföra på ett rättvisande sätt. (SKL, 2009).

Principerna som skall styra val inom sjukvårdsverksamheten är prioriteringsordnade, d.v.s. människovärdesprincipen går före behovs- och solidaritetsprincipen och kostnadseffektivitetsprincipen kan inte gå före varken människovärdesprincipen eller behovsprincipen. Tio år efter riksdagens antagande av principerna konstaterade Prioriteringscentrum att sjukvårdspersonal i mycket låg grad var medvetna om de tre principerna för vårdutövande.

Att privata vinstintressen tillåts etablera sig i välfärden och att gemensamma skattemedel går till företagsvinst istället för att användas i den gemensamma verksamheten är en extrem lösning som få

andra länder har infört. Vi menar att alla skattemedel som går till Region Skånes verksamheter ska användas till drift och utveckling av verksamheten och att vinstintresset ska bort. Den valfrihet som utlovas i exempelvis vårdval utgör en etableringsfrihet för företag – som då framförallt har valt att etablera sig i socioekonomiskt välmående områden där vinsten är som högst. Det ger inte större valfrihet för den majoritet av invånarna som inte bor i dessa områden. Det är heller inte rimligt att apoteken ägs av samma vårdföretag som skriver ut medicinerna eller att samma företag delar styrelseledamöter med läkemedelsbolagen. Marknadsvården leder till att de som vet hur man efterfrågar och gör sin röst hörd får vård, men de med de största behoven riskerar att bli utan. I Skåne bli skillnaderna tydliga. I västra Skånes rikare delar är de privata vårdaktörerna fler, men när man tittar på vården i östra Skåne är det långt glesare med de privatas etableringar.

I dagsläget är regionen många gånger långt bort från den goda, jämlika vården. Vägen dit måste gå via starka satsningar på personalens arbetsmiljö. Under pandemin har personalen många gånger offrat långt mer än vad som är rimligt för att få sjukvården att fungera. Nu är köerna långa inom den uppskjutna vården samtidigt som en hög andel av personalen inte fått chans till återhämtning. De köer som finns har sin grund i att vi gått in i krisen med ett underskott av vårdplatser som inte blivit fler, och nu behöver patienter vars behandling skjutits upp och nyinsjuknade placeras och behandlas på dessa platser. Vårdskulden existerar sida vid sida med personalskulden. Patientsäkerhet, arbetsmiljö och tillgång till vård efter behov är stora utmaningar när de köer som uppstått till behandlingar inom exempelvis operation och cancervård ska tas igen i en region där arbetet redan utfördes på marginalerna.

Regionen behöver bli en god arbetsgivare för sjukvården

För att förbättra arbetssituationen för de vårdanställda behöver en rad saker förändras. Organisationen behöver ändras så att de anställda själva har mer makt och inflytande över sin arbetstid. En arbetstidsförkortning behöver införas, där 30 timmars arbetsvecka med bibehållen lön skapar större möjlighet till återhämtning och kan göra att fler söker sig till arbetsplatsen. Fortbildning och specialistutbildning behöver vara betald och kunna göras på arbetstid och lönerna behöver höjas. Inhyrd personal ska minska genom att regionen upprättar egna personalpooler – idag arbetar många sida vid sida med kollegor som bara finns på avdelningen en kort tid, saknar kunskap om rutiner och arbets sätt men ändå tjänar betydligt mer än den fasta personalen. Det är dåligt för sammanhållningen, för den långsiktiga kunskapsöverföringen och för ekonomin. Att vara en bra arbetsgivare är inte bara ett i många delar lagstadgat ansvar, utan också en förutsättning för att kunna genomföra andra stora förändringar inom vården och hantera vårdskulden.

Region Skåne måste också i samverkan med kommunerna och riksdagen arbeta för att fler utbildas till hälso- och sjukvårdsyrken. Hela den offentliga sektorn behöver ta ansvar för detta både genom att vara bra arbetsgivare men också genom att se till att alla kan genomgå sina utbildningar med bra stöd genom bra utbildningsplatser och andra förutsättningar för att komma in i sitt arbete på bästa möjliga sätt.

Under hösten 2021 återinförde regeringen det skadliga karensavdraget som tagits bort under en del av Covid 19-pandemin. Karensavdraget innebär att sjukfrånvaron genast syns i lönekuvertet vilket försämrar möjligheten till återhämtning och tvingar fler att gå till jobbet sjuka. På detta sätt ökar ohälsan och smittspridningen. Vänsterpartiet i Region Skåne vill att alla sjuka ska kunna fokusera på sin återhämtning och att alla som arbetar ska kunna vara trygga i att inte bli smittade av sina kollegor. Därför vill Vänsterpartiet i Region Skåne avskaffa karensavdraget.

Från kontroll till tillit: Att styra vården efter människan istället för produktionen

Sedan 90-talet har marknadsbaserade organisationsmodeller varit hur sjukvården organiserats. Just-in-time tankesättet från det löpande bandet har påverkat allt från personalbemanning till lagerhållning. Tillitsbaserad styrning, medarbetarstyrda organisationer och självstyrande team är organisationsmodeller som är på stark frammarsch världen över. I exempelvis Danmark arbetar man i flera kommuner med gemensam styrning av arbetets organisering. Resultaten visar att det skapar engagemang, bättre arbetsmiljö, minskad sjukfrånvaro och mindre personalomsättning. En avgörande faktor verkar vara att fördela makt och inflytande.

New Public Management: en överblick

Införandet av New Public Management, som denna styrmetod kallas, var en motreaktion mot tidigare stora, tunga offentliga förvaltningsorganisationer där det var svårt att påverka och få insyn för medborgarna. I den nya styrningen fanns förhoppning om och utlovades förhöjd ekonomisk effektivitet, flexibilitet och ökad innovation inom verksamheterna. I praktiken har förändringen blivit förödande för den offentliga sektorn och gått från att långsamt utvidgas inom verksamheterna till att hamna i blåsvädret inom offentlig debatt, utredning och kritisk granskning från flera håll.

Grundidén med NPM är att den offentliga sektorns verksamheter ska drivas som en samling vinstdrivande företag. Retoriken är enkel. Den offentliga sektorn, precis som företag, producerar tjänster. När medborgare betalar för dessa tjänster blir de konsumenter. Nyckelorden är bolagisering, privatisering, managementtänkande och siffermässig mätbarhet genom utvärdering.

För att styra de olika verksamheterna anställs professionella managers istället för att befordra människor som tidigare arbetat med verksamhetens områden. Ansvar och befogenhet, som tidigare var samlat i samma tjänst på ett fåtal styrvågar, delas upp och läggs på ett ökat antal administrationsnivåer. Målet är att de olika verksamheterna ska bli självbärande, det vill säga lönsamma och vinstdrivande. Chefsleden har blivit fler, förtroendet för den egna personalen har minskat och arbetsglädjen har på många håll sjunkit kraftigt. Att verksamheter inom offentlig sektor ser olika ut och skulle kräva särskilda kunskaper för att styra är inte en faktor som innefattas i chefsrekryteringen, vilket urvattnat verksamhetskänndomen på styrande positioner och utökat avståndet till personalen i verksamheten.

Verksamhetens syfte omformuleras från att uppfylla de behov de är byggda för till att uppnå goda resultat i standardiserad uppföljning med syfte att spara in offentliga medel. Samtidigt ska verksamheterna konkurrera med varandra och innehålla en intern entreprenörsanda. På så vis kan samma nedskärnings- och lönsamhetstänkande som finns i det privata användas i det offentliga.

Sjukvården har genom NPM styrts mer utefter ekonomiska effektiviseringsmål än utifrån medborgarnas behov av vård.

Vänsterpartiet vill att regionen tillsammans med de fackliga organisationerna utvecklar former för inflytande och ökar medarbetarnas möjligheter att påverka regionens verksamheter. Syftet är att skapa en organisation för god service och med goda arbetsförhållanden som tar vara på medarbetarnas kompetens och engagemang i en god organisatorisk och social arbetsmiljö. Det är dags att tillåta personalen att lokalt hitta lösningarna.

Vad är vårdplatsbrist?

Under det senaste decenniet har vi trots en ökande och allt äldre befolkning med ökad risk för växande vårdbehov sett en drastisk minskning av antalet vårdplatser i Skåne och i Sverige. Bland OECD-länderna är Sverige det land där antalet vårdplatser har sjunkit mest, samtidigt som forskning visar att en allt för hög beläggningsgrad faktiskt påverkar patientsäkerheten. Effekter av vårdplats- och personalbrist har vi

sett i låg tillgänglighet, överbeläggningar, hög personalomsättning, ökade sjukskrivningstal och utlokaliseringar av patienter till avdelningar som saknar rätt kompetens för patientens besvär.

Region Skåne har till följd av vårdplatsbrist en mycket hög överbeläggning: i juli 2021 var 7.1 av 100

Vårdplatsbrist, en förklaring

En vårdplats är den säng på en avdelning där det finns utbildad personal som har omvårdnadsuppdrag knuten till sängplatsen och medicinsk utrustning som täcker de behov som kan uppstå. Olika vårdplatser täcker olika behov på olika avdelningar, anpassade efter de patienter som är tänkta att vistas där. När det inte finns tillräckligt med vårdplatser uppstår det som kallas överbeläggning.

vårdplatser överbelagda jämfört med 6.2 i riksgenomsnitt. Forskning visar att överbeläggningar på sjukhus tydligt ökar belastningen på akutmottagningarna och att en hög arbetsbelastning hos personalen gav en statistisk överdödlighet motsvarande 6 dödsfall per 100 000 besök.

Situationen med överbeläggningar har dessutom förvärrats av pandemin. Operationer ställs in på skånska sjukhus för att det inte finns vårdplatser för nyopererade att tillgå. I en sjukvård som är hårt pressad av besparingar ökar risken för vårdskador som både orsakar ett mänskligt lidande och blir kostnadsdrivande i systemet. En vanligt följd av vårdplatsbristen är s.k. "crowding" på akutmottagningarna: patienter blir formellt inlagda på avdelning men saknar fysisk plats och måste därför stanna på akutmottagningen. Det är också förknippat med stora risker: ökad dödlighet, hårdare medicinska prioriteringar med lägre inläggningsgrad, omdirigering av arbetstid från sjukvård till vårdplatsletande, fler återbesök med ytterligare belastning på akuten, längre vistelsetider på sjukhus samt etisk stress och frustration för personalen. Situationer med patienter i korridorerna, utan möjlighet att kontakta personalen, tillgång till avskildhet, toaletter eller hjälp, icke medicinskt motiverade flyttar av sköra patienter och mycket små marginaler för misstag är inte ett rimligt sätt att bedriva sjukvård på varken för patienter eller personal. Ingen ska behöva övernatta på en akutmottagning.

För att öka antalet vårdplatser behövs mer kompetens, fler kollegor, inom vården. För att fler ska vilja och kunna arbeta inom vården behövs bättre arbetsvillkor. Utan denna förändring kan inte vårdplatsbristen lösas: problemet ligger inte i att de som arbetar, arbetar för lite, utan att de är för få.

Den nära vården

Den reform som sjukvården genomgår på nationellt plan utgår från en offentlig utredning med titeln *Den nära vården*. Reformen är tänkt att göra vården tillgänglig, väl samordnad och med sin grund i primärvården. Samarbetet mellan regioner och kommuner ska stärkas och patienten ska vara delaktig i sin behandling och ha god förståelse, insyn och makt över sin behandling. Det är positivt och centralt hela vägen från förlossningsvård till brytpunktssamtal: att patient och närstående är informerade och känner sig trygga i sin vård och får möjlighet till delaktighet.

Det är också positivt med ett starkt patientinflytande, samordning är oerhört viktigt inom vård och omvårdnad och primärvården behöver stärkas för att kunna utföra sitt uppdrag. Men det är också viktigt att i omställningen se till att ansvaret för den egna hälsan och vården inte flyttas över på individen, att

digitaliseringen utnyttjas men att digital kompetens inte blir ett måste för att kunna få god vård och att det inte blir ett tvång att göra sitt hem till vårdplats eller sina anhöriga till vårdare.

Idag ser vi en utveckling mot att alltmer vård ska utföras i eller nära hemmet. Det finns risker i att accelerera arbetet med att förflytta mer vård till hemmen när sjukhusen och primärvården är underfinansierade. Vård i hemmet ska vara en valmöjlighet, inte ett tvång. En persons egen säng i hemmet är inte automatiskt räknad som en vårdplats. Idag är ofrivillig ensamhet ett stort och växande problem som ökar människors utsatthet för både psykisk och fysisk ohälsa. Att bli vårdad i hemmet kan riskera att inte bara sätta stor press på anhöriga men också att minska sociala kontakter som i sig kan förbättra hälsosituationen. Den stabilitet som sjukhus kan erbjuda vad gäller t.ex. elförsörjning till utrustning och tillgång till digital infrastruktur finns exempelvis inte heller i alla hem.

Det medicinska och sociala behovet ska alltid styra för att den enskilda patienten ska få sina behov tillgodosedda. Antalet vårdplatser behöver öka och kapaciteten höjas på de skånska sjukhusen. Utvecklingen av den nära vården är intimt sammankopplad med en upprustning av äldreomsorgen och kommunernas vård. Samverkan mellan kommun och region är en förutsättning för att detta ska fungera, och här behöver stora satsningar göras i välfärden. Utan rejäla satsningar inom hela sektorn finns det en stor risk att arbetet med den nära vården blir en anhängfälla där framförallt kvinnor förväntas ta större ansvar för sina anhöriga och att människor hamnar i en situation med än mindre av den livsviktiga kontakten med andra människor. Det är ett hot mot jämställdheten och en försvagning, inte en förbättring, av välfärden.

Primärvård

Primärvården är den första instans som ska ta emot människor i behov av vård. Den behöver både finnas till hjälp som ingång till andra specialiteter, samordning, behandling vid enklare sjukdomar och vid återbesök, kroniska sjukdomstillstånd och längre behandlingar med kontinuitet och stabilitet i verksamheten.

Primärvård ska inte vara en marknad. Den tvingande Lagen om Valfrihet (LOV) som ger företag fri etableringsrätt att öppna vårdcentraler där de vill främjar inte en jämlik tillgång för alla invånare. För att utveckla den skånska primärvården behöver fler vårdcentraler etableras och/eller växa i områden där tillgängligheten är för låg. Ett bra sätt att göra det är att kartlägga behoven av vård i olika delar av regionen och se till att vårdcentraler finns där behoven finns, inte bara där privata vårdgivare ser möjlighet till vinst. LOV:en behöver tas bort ur sjukvårdssystemet för att kunna fördela resurserna till de som behöver dem mest.

Återinförande av ett områdesansvar som gäller även privat drivna vårdcentraler är särskilt viktigt vad gäller avtal med kommunerna. Samarbetet inom primärvården måste stärkas så att vårdcentraler på mindre tätbefolkade ställen kan utnyttja de resurser som finns, så att fler kan få tillgång till läkare även när det finns svårigheter att rekrytera t.ex. allmänläkare. Primärvården måste också befrias från de resultatkrav som funnits under många år. Den är inte ett företag.

För att primärvården ska fungera och för att verksamheten ska hålla hög kvalitet behöver istället personalsituationen ses över. Den höga arbetsbelastningen och ständiga besparingskrav har lett till för höga sjukskrivningstal samtidigt som det saknas alltför många specialister. Kompetenserna på

vårdcentralerna behöver också utvidgas: det ska gå att få hjälp med såväl fysiska som psykiska besvär inom primärvården. I Skåne är det exempelvis svårt att få hjälp med psykisk ohälsa om man bor i nordöstra Skåne, där de privata aktörerna inom psykiatrivårdvalet valt att inte ha sina verksamheter. Detta är ett tydligt exempel på varför det är viktigt att vården är sammanhållen. Oavsett var man bor i Skåne ska man ha rätt till en god jämlik vård efter behov.

Ett sätt att stärka folkhälsoperspektivet i arbetet inom primärvården och sätta fokus på jämlik hälsa är att skapa specialisttjänster för utbildade inom socialmedicin. De är utbildade för att se människors hälsa och sjukdom i samspel med det övriga samhället. I dagsläget finns det bara ca 50 specialister inom området i hela landet, och bara fyra utbildningsplatser. Över hälften av de färdigutbildade är över 65 år eller äldre. Regeringen har tillsatt en utredning med syfte att skapa fler utbildningstjänster inom socialmedicin, det vore mycket positivt att utvidga dessa kompetenser i Skåne!

Jämlikhet i praktiken

Vänsterpartiet kämpar för att alla ska ha rätt till en god hälsa. Så är det inte idag. Men för att skapa ett samhälle där människors hälsa är god oavsett vem man är behöver samhället som helhet arbeta i samma riktning. Sjukvården har en viktig roll i detta, men hela samhället måste bidra. Hur samhället är utformat i sin helhet påverkar. Samhällets hierarkier verkar också inom vårdsfären. Klass, kön, könsidentitet, ålder, härkomst, sexuell läggning, funktionsvariation och religion spelar roll i vilka erfarenheter vi kommer att få, även inom vården. En del av detta handlar om direkt diskriminering, så som rasism eller sexism vid direkt bemötande. Andra finns inbyggda i strukturen, i vilka sjukdomar det forskats mest på i symptom och behandling där män varit norm och läkemedels verkningar och biverkningar kartlagts efter det. Att arbeta för en god hälsa och vård på lika villkor är också att belysa de maktstrukturer som finns och arbeta för att förändra dem. Först då kan vi få en god vård för alla.

Det är också viktigt att inte medikalisera strukturella problem. Kvinnors psykiska ohälsa beror exempelvis ofta på en arbetsmiljö som inte fungerar, men också på den ojämställdhet som finns i samhället där kvinnor tar ett större omvårdande ansvar både på arbetet och i hemmet. Snabba insatser utan långa väntetider är viktigt för den enskilda, och för samhället är det avgörande att utvecklingen inom sjukförsäkring går framåt så att även kvinnor kan få ekonomiskt stöd under sjukskrivningar med t.ex. smärtsymtom. För att kvinnors hälsa generellt ska bli bättre är det avgörande att utvecklingen mot ett mer jämställt samhälle går snabbare.

En praktisk åtgärd för att utjämna den ekonomiska tillgängligheten är att ta bort patientavgifterna på sjukvårdsbesök, och att stryka straffavgifterna när man missat en tid. Att vården kostar ska aldrig vara det som gör att en person inte söker vård. Straffavgifterna har visat sig ha väldigt lite påverkan för hur många som missar sin tid: det är inte det som är avgörande. Det riskerar istället att i vissa fall bygga upp skulder för enskilda som är svåra att ta sig ur.

Även om regionerna har ansvaret för att ha hand om sjukvården, finns det vissa frågor som staten behöver kunna samordna nationellt för att säkerställa jämlikhet. Ett exempel syns i cancerläkemedel, där priserna på de senaste medicinerna kan vara väldigt höga. Där kan staten inrätta en fond som regionerna kan ansöka ur, så att patienter inte riskerar att inte få den bästa behandlingen för sin cancersjukdom för att de bor i en region som inte har råd med inköpen. Det är också på nationell nivå

som de nödvändiga lagändringarna behöver införas som avskaffar marknadsvården, förbjuder vinster inom välfärden och sätter stopp för den fria etableringsrätten som motarbetar folkhälsomålen.

Viktiga aspekter att ha med sig handlar om tillit, kontaktsätt, läsförståelse av medicinska termer och hur man känner sig trygg i kontakt med vården. Här är det inte patienten som bär ansvaret, utan regionen som behöver anpassa sitt arbetssätt efter patientens behov.

En rättighet som inte alltid är självklar

Trots att tillgång till vård efter behov är ett krav är det i verkligheten svårt för vissa grupper att nå till sjukvården. Det kan handla om personer som är hemlösa, personer som befinner sig i en asylprocess, EU-migranter eller människor som förvägrats permanent uppehållstillstånd på grund av migrationslagstiftning. Oavsett medborgerlig status har alla människor enligt svensk lag rätt till vård inom regionen. Kunskapen kring detta är bristfällig hos många av de som jobbar inom vården, eftersom information om dessa patientgruppers rättigheter inte har prioriterats. Det ska vara en självklarhet att alla i regionen får den vård de har rätt till.

Rätten till tolk är helt grundläggande för att se till att alla får vård efter behov. Det är viktigt att det är utbildade tolkar som sköter kommunikationen och att ansvaret inte läggs på sjukvårdspersonalen, även om de har språkkompetensen. Att barn och andra anhöriga tvingas tolka åt en patient är bland annat förbjudet enligt barnkonventionen, men tyvärr är det relativt vanligt.

Att följa med som känslomässigt stöd ska alltid vara möjligt för vänner och anhöriga, men att förmedla den medicinska förståelsen är inte ett ansvar som ska behöva vila på dem. Kan man som patient inte göra sig förstådd kan vårdbehovet inte göras klart och ens rättigheter kränks. Dagens system med upphandlade tolkar från olika tolkförmedlingar fungerar dåligt med avvikelser upp emot var femte tillfälle (2018). Region Skåne behöver istället bygga upp en egen pool av offentligt anställda tolkar, gärna sjukvårdstolkare, som kan användas av hela den skånska vården.

Människor med hbtqi-tillhörighet löper idag större risk att uppleva dåligt bemötande från sjukvården, både vad gäller somatisk vård och psykiatri. För gruppen med könsdysfori är köerna till könskorrigering utredning och behandling orimligt långa och tillgänglighet och kunskap inom psykiatri och annan vård innan och under behandling för låg. Tillgängligheten för personer med könsdysfori behöver förbättras och vårdpersonalens kompetens inom hbtqi-området höjas genom planerade, riktade insatser i regionen.

Digitalisering inom vården – möjligheter och begränsningar

Digitaliseringen inom sjukvården har tagit stora kliv framåt under de senaste åren. Merparten av den digitala utvecklingen är mycket positiv och förenklar för människor att skaffa information och göra enklare vårdärenden digitalt. Införandet av Skånes digitala vårdssystem (med bland annat gemensamma patientjournaler) är väldigt efterlängtat. Men det är också viktigt att jämlikhet är en avgörande faktor i den större utvecklingen.

Alla har nämligen inte tillgång till eller kan inte hantera den teknologi som krävs. Det behöver finnas alternativ och tid för patienter att anamma nya digitala verktyg, precis som det behövs tid för personalen att använda och utbilda sig kring de lösningar man nyttjar. I Sverige finns ett digitalt utanförskap bland

grupper som ofta har ett stort vårdbehov, vilket också behöver övervägas i införandet av digitala verktyg generellt.

Under Coronapandemin har deltagandet på internet ökat, och av de internetanvändare som är 76 år eller äldre har nära 7 av 10 nyttjat någon digital vårdtjänst i slutet av 2020. I takt med att allt fler vårdverktyg blir digitala behöver det finnas kunskap och resurser för att se till att de lösningar som kan behövas för att ta del av vårdsystemen finns på plats och kan användas av den som behöver dem. Verktygen som krävs, t.ex. smarta telefoner, bör räknas som medicinska hjälpmedel för att ingen ska bli utesluten från vård på grund av höga egenavgifter. Byggnationen av bredband i hela Skåne behöver också skyndas på: om detta inte görs finns det risk att digitaliseringen av vården förstärker ojämlikhet istället för tvärt om.

Även inom den psykiatriska vården behöver man ta tillvara tekniska landvinningar och öka tillgängligheten för de som vill via chattfunktioner och digitala möten. Precis som inom all vård är det viktigt att det ses som ett komplement till mänskliga möten och att det inte helt ersätter personlig kontakt. Den ökade förskrivning av läkemedel mot exempelvis depression, ADHD och ångest som getts unga patienter hos s.k. digitala nätläkare behöver följas upp och regionen måste säkerställa att patientsäkerheten håller hela vägen.

Förebyggande åtgärder: att upptäcka risker och förhindra sjukdom

Många hälsoproblem kan förebyggas om de blir upptäckta i tid. Den forskning som gjorts på många av våra stora folkhälsosjukdomar har lett till behandlingar som, vid tidig upptäckt, kan hindra att personen som bär på den alls behöver bli sjuk. Åtgärderna kan vara generella, som att motionera eller att undvika rökning. Andra är specifika och kan innebära en mer långvarig medicinering av t.ex. hjärt- och kärlsjukdomar för att förhindra symptom. Andra förebyggande åtgärder handlar om att bygga hälsosamma omgivningar med mindre avgaser och frisk luft.

Jämlik tillgång till de satsningar som görs är väldigt viktig. Civilsamhället har en stor roll i att engagera människor i allt från sociala aktiviteter till fysisk rörelse och lärande, vilket alltsammans har en viktig roll för hälsan. Eftersom människor är olika är bredden en förutsättning för att inkludera så många som möjligt.

Ofrivillig ensamhet är ett stort hälsoproblem i samhället idag. Förutom att vara en tung psykisk belastning för individen ökar också risken för andra sjukdomar. Långvarig ofrivillig ensamhet fungerar som en ständig, lågintensiv stress som i forskningen uppskattas leda till lika stor dödlighet som hjärt-kärlsjukdomar samtidigt som det innebär en ökad risk för att utveckla just den typen av sjukdomar. Ofrivillig social isolering ses som dubbelt så farlig som fetma, farligare än stillasittande och lika skadligt för hälsan som alkoholism eller att röka 15 cigaretter per dag. Vänsterpartiet vill att regionen ska stärka sitt arbete kring folkhälsa och förebyggande arbete genom att tillsammans med andra arbeta efter en strategi mot ensamhet. Det finns goda exempel i Storbritannien och Danmark.

Just tidig upptäckt av sjukdom är en viktig faktor. En metod för att undersöka ett större antal människor för att hitta förstadier till en sjukdom, eller för att upptäcka en sjukdom innan den har gett symtom är screening. Det finns flera stora, nationella screeningprogram, som mammografi för att upptäcka bröstcancer, och några där inte alla regioner kommit igång, som prostatascreening som startat upp i Skåne. Screeningverksamheterna räddar liv och är en viktig insats för tidig upptäckt av cancer.

Cancerfonden har visat på att det finns stora skillnader i hur screeningverksamheten når ut i olika delar av landet, men också att människor med lägre utbildning och lägre inkomster i lägre grad deltar i programmen. Skåne hamnar på plats 17 av 21 i Cancerfondens undersökning av hur högt deltagande regionerna har i screening för livmoderhalscancer och bröstcancer. Oro och brist på kunskap är anledningar som gör att inte alla deltar. Vänsterpartiet vill att regionen tar fram en handlingsplan för att se till att screeningverksamheterna når alla invånare.

Ambulanser och sjuktransporter

I Skåne är hälften av ambulansverksamheten i privat regi. Så vill inte vi i Vänsterpartiet ha det. All ambulansverksamhet bör drivas i offentlig regi.

I regionen finns erfarenhet av privata verksamheter som över en natt gått i konkurs. Rätten till ambulans när man behöver det är inget som marknaden ska hantera. När konkursen var ett faktum fick regionen plocka upp verksamheten i tre fjärdedelar av Skåne över en natt och för en kostnad på 49 miljoner av skattebetalarnas pengar. Idag har företaget som har hand om den privata ambulansverksamheten personalproblem för att de inte uppfyller kollektivavtalen och har därför tvingats låta ambulanser stå stilla på grund av personalbrist. Trots att samma företag inte uppfyllt målen för verksamheten blev avtalet förlängt, något som blivit kritiserat av fackligt huvudskyddsombud.

Som invånare måste man kunna lita på att en ambulans alltid kan komma när man behöver den – både för fysiska problem och för psykiska problem. Istället förlängs väntetiderna och ingen av de skånska kommunerna lever upp till målet att 90 procent av ambulanserna ska komma inom 20 minuter. Inställelsetiderna blir dessutom längre och längre.

Tandvård

Tandhälsa är en viktig del av folkhälsan och Sverige har en lång historia av brett täckande vård för alla åldrar inom tandhälsan. Forskning visar samband mellan olika typer av muninfektioner och andra allvarliga hälsoproblem. Munhälsan kan visa hur resten av kroppen mår och vara bra att ha koll på för att inte riskera att drabbas av andra sjukdomar.

För att göra det på ett bra sätt behöver tandvården och sjukvården samarbeta tätt. Folk tandvården drivs idag som ett eget bolag som är uppdelat i vårdval. Helheten borde istället drivas i offentlig regi, inte vara utformad efter vinstmaximering utan efter behov och dessutom ingå i högkostnadsskyddet. Varken pensionärer eller andra ska behöva ta ut lån för att täcka tandläkarräkningen. Det ska vara självklart att alla har råd att slippa smärta eller svårigheter att få i sig mat på grund utav problem med tänderna. Tänderna är en del av kroppen!

På samma sätt måste det finnas god tillgänglighet till både akut-, specialist- och allmäntandvård. Långa köer har gjort att vissa mottagningar inte längre listar patienter och människor riskerar att stå utan tandvård under långa perioder. Det behövs stora förändringar i hur tandvården är ordnad för att kunna garanteras allas lika rätt till tandhälsa precis som annan hälsa. Detta är en avgörande fråga för Vänsterpartiet både i riksdagen och i regionen.

Psykisk ohälsa och psykiatri

Den psykiska ohälsan ökar idag och sociala orsaker är ofta grund till att människor mår allt sämre. Det förebyggande arbetet är lika viktigt inom psykisk hälsa som inom fysisk, och ett nära samarbete med fler delar än sjukvården är viktiga. När det kommer till vård är det viktigt att mottagandet blir lika självklart som vid fysiska problem, att trösklarna är låga och ingångarna lätta att hitta. De människor som är i behov av den psykiatriska vården har bäst möjlighet att bedöma om den fungerar och ska därför också ha ett större inflytande över hur den utförs.

Psykiatrin är en av de delar inom vården som tappat flest vårdplatser, trots ökande ohälsa och ökande befolkning. Det, och brist på personal, gör att köerna inom psykiatrin är långa för många diagnoser. Det orsakar onödigt lidande och risk för förvärrade sjukdomstillstånd. Det måste finnas en väl utbyggd sammanhållen specialistvård med mycket bättre tillgänglighet än idag runt om i hela Skåne.

I pandemins spår har ungas psykiska ohälsa ökat och pressen ökat på barn- och ungdomspsykiatrin. Under pressade perioder har man haft sju fler barn inskrivna på den barn- och ungdomspsykiatriska akutmottagningen än vad man har vårdplatser – en helt ohållbar överbeläggning. Även för barn och ungas psykiska hälsa är det viktigt med förebyggande stöd i fler av de miljöer som barn och unga vistas i dagligen. Samarbete med kommunerna behöver stärkas och regionen arbeta tillsammans med skolan, elevhälsan, ungdomsmottagningarna, kommunernas fritidsverksamhet och barn- och ungdomspsykiatrin, som alla bidrar med olika kompetenser och ingångar.

Samtidigt finns det vårdval inom delar av psykiatrin. Ett exempel syns inom neuropsykiatriska utredningar, där kan företagen plocka ut vinst samtidigt som vården splittras upp efter enskilda diagnoser. Årsrapporter från ett företag som gör utredningar av ADHD hos barn visar att man tog ut vinster på över 30 procent: en tredjedel av de skattepengar som skulle gå till barnen gick till ägarvinst. Många av företagen har dessutom täta band till läkemedelsindustrin. I ett sådant system finns en tydlig risk att möjligheten till vinst ökar antalet utredningar och diagnoser, oavsett barnens mående. Ungas psykiska hälsa ska vara fri från vinstjakt. Alla sökande ska få samma chans att möta team med bred medicinsk kompetens inom den offentliga vården. Barns rätt till sin hälsa ska inte vara en marknad för vissa att göra vinst på.

Många både barn och vuxna som anländer till Sverige bär med sig trauman från krig och tid på flykt. Det måste finnas ett fungerande stöd för människor som lever med trauma. Röda Korsets arbete inom området är jätteviktigt, och fler former av behandlingar behöver utvecklas för att möta alla de behov som finns. Praktisk tjänstgöring för psykologer är ett sätt att stötta upp vården för exempelvis posttraumatiskt stressyndrom där man i dagsläget kan få vänta länge på hjälp.

God vård för beroendesjukdom

Beroendesjukdom är en sjukdom som kan drabba vem som helst och som ofta kan sätta en stor press inte bara på personen som är direkt drabbad, utan också på vänner och anhöriga. Det är jätteviktigt att vården utformas utan moraliska pekpinor och bygger på metoder som fastslaget fungerar för att ge ett gott stöd. Behandlingsmetoderna behöver vara breda och öppna för utvärdering och utveckling utifrån synpunkter från patient- och brukarföreningar, och medicinsk forskning. Det ska heller inte spela någon roll hur gammal du är när du drabbas, mottagningarna för barn och unga vuxna fyller en oerhört viktig

funktion. Grupper som är extra utsatta för riskbruk och psykisk ohälsa behöver också prioriteras extra, så som ungdomar och vuxna med hbtqi+-tillhörighet.

De program som finns behöver dokumentera hur många deltagare de har och har haft – det är ett stort problem att det idag inte finns någon fastställd bild av hur stora behoven egentligen är. För att alla ska kunna få hjälp är information om de som fallit ur behandlingsprogram väldigt viktig.

Idag är beroendevården uppdelad inom olika vårdval och människor med blandade problem riskerar att hamna mellan stolarna hos de många myndigheter och delar av vården som är inblandade. På sikt behöver också denna del av vården ligga inom offentlig regi för att se till att det finns goda samarbeten mellan alla vårdinstanser, kommun och socialtjänst för målgruppens bästa. Beroendesjukdomar som missbruk, spelberoende och samsjuklighet måste uppmärksammas och samarbetet mellan akutsjukvården, beroendecentrum, vårdhem och myndigheter behöver bli ännu bättre.

Våld

Alla har rätt till ett liv fritt från våld, trots detta är våld ett stort samhällsproblem. Våld i nära relationer är dessutom ett folkhälsoproblem där kvinnor och barn är de främst utsatta. Region Skånes ansvar ligger både i att upptäcka, förebygga och behandla följderna av våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor och barn. Arbetet ska ske i möte med sjukvård och tandvård, i planering av trygga miljöer och i samverkan med kommuner, socialtjänst och i berörda fall skolor. Det är viktigt att de rutiner som finns också används, inte minst för att upptäcka om det finns barn i närhet till våldsdrabbade. I det större perspektivet krävs en samhällsförändring kring hur maskulinitet formas inom könsmaktsordningen.

Samlade mål för sjukvården

- Att Region Skåne återtar all sjukvård i egen regi
- Att all sjukvård ska bli helt avgiftsfri för patienten
- Att inga skattemedel i Region Skåne ska bli till vinster i privata företag
- Att Region Skåne ökar antalet vårdplatser
- Att sjukvården finns i hela Skåne för att garantera jämlik vård i hela regionen
- Att den skånska vården ska vara fri från diskriminering och människor ska kunna få stöd, behandling och vård på lika villkor oavsett vem man är
- Att New Public Management avvecklas som styrmetod i Region Skåne
- Att Region Skåne inför tillitsbaserad styrning
- Att alla patienter i Region Skåne ska vara delaktiga i sin behandling och ha god förståelse, insyn och makt över sin behandling
- Att Lagen om valfrihet (LOV) ändras i riksdagen så att regionerna inte är tvingade att privatisera primärvården
- Att digitaliseringen av vården sker så att en jämlik tillgång garanteras
- Att Region Skåne upplöser Folk tandvården AB och övertar verksamheten i egen regi
- Att psykiatrisk vård finns tillgänglig inom primärvården och att väntetider till slutenvården kortas
- Att tillgången till psykiatrisk vård ska vara jämlik i hela Skåne
- Att det finns välfungerande rutiner inom all verksamhet för att upptäcka, förebygga och behandla våld i nära relationer

Regional utveckling och kultur

Regionens utvecklingsansvar

Vänsterpartiet vill att alla i hela Skåne ska ha möjligheter att leva goda liv oavsett var man bor. Regionen är en viktig aktör för att detta ska bli verklighet. Region Skånes utvecklingsuppdrag är brett och omfattar bland annat klimatsmart utveckling i regionen, arbetsmarknadsutveckling och hållbar infrastruktur för framtiden. Regionens ansvar för klimatfrågan kan inte förbises när val görs inom transportutveckling, energiförsörjning, skyddande av miljöer, katastrofberedskap eller företagsstöd. I många situationer handlar valen om prioriteringar: vilka intressen som sätts främst i processerna i stora projekt. I Region Skåne sätts ofta utsläppssänkande åtgärder politiskt som motpol till exempelvis näringslivets intressen. Det ses som ett hot mot regional utveckling att förändra tillväxtmål och att vara stöttande till de regionala företagen ses som likställt med att inte "ge vika" för miljöskyddande begränsningar på deras verksamhet. Det är ett synsätt som behöver förändras i grunden. Klimatfrågan övergriper alla andra frågor och är avgörande för framtiden. Att omställningen kommer att kosta pengar är visserligen helt och fullt sant, men det är kostnader som är minimala i jämförelse med vad stegrande klimatförändringars effekter kommer att kosta samhället, både ekonomiskt och för liv och trygghet. En hållbar samhällsomställning och ett konstant, aktivt bekämpande av miljöförstörande utsläpp behöver vara av högsta prioritet och en målsättning som är del av alla projekt inom regional utveckling.

Den regionala utvecklingen behöver vara en motor i samhällsomställningen, en omställning där näringslivet och företagen är viktiga aktörer. Den gröna omställningen gör vi tillsammans, för att det är ett måste, och för att vi har ett långsiktigt gemensamt mål om att minska klimatkrisens verkningar lokalt och globalt. Kortsiktiga finansiella mål om tillväxt innan vi påbörjar samhällsomställningen är inte aktuella. Tillväxten behöver ske genom aktiv omställning, inte genom förnekelse av allvaret i klimatfrågan eller förhoppningar om tekniska lösningar som ännu inte är uppfunna eller redo att användas i stor skala. Här har regionen en viktig roll att spela som samarbetspartner för näringslivet och genom att låta sin egen verksamhet vara förebild för klimatomfattig hållbarhet.

Under många år har den skånska landsbygden tvingats in i en urholkning av samhällsservicen. Regionen har en viktig roll här: i att kräva förändring i fördelning från regeringen, i att styra kollektivtrafik, sjukvård och satsningar så att servicen blir tillgänglig var du än bor. Detta är viktigt för Vänsterpartiet till skillnad från andra krafter som snarare vill satsa på fortsatt tillväxt i redan stora centrum i regionen.

Befolkningsökningen i Skåne sker såväl i städerna som på landsbygden. Sociala strukturer behövs som gör det möjligt för medborgarna att få sina dagliga servicebehov tillfredsställda inom sitt närområde. Med levande byar som har fungerande service minskar antalet korta bilresor. Den dynamik som en gång funnits i många lokalsamhällen behöver stöttas genom samhällsomställningen för att hela Skåne ska kunna leva.

Skåne är en av de regioner i Sverige som har lägst sysselsättningsgrad. Varken arbetslöshet eller annan utsatthet slår jämt mot de skånska invånarna. Klasstillhörighet, bakgrund och bostadsort påverkar i hög grad hur exempelvis konjunkturförändringar kan påverka din vardag. I Skåne idag ser vi hur de ekonomiska klyftorna växer. Regionen rår inte själv över alla områden som påverkar jämlikheten i Skåne, men de samarbeten som finns inom exempelvis arbetsmarknadsåtgärder, utbildningsinsatser, infrastrukturplanering, planarbete och klimatsamverkan behöver stärkas utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Det är viktigt att värdera åtgärder och utvecklingsområden efter vilka effekter de har på olika grupper och arbeta brett mot en långsiktigt mer jämställd och jämlik region.

Arbetare som idag är anställda inom privata företag och offentlig verksamhet som anpassas bort från fossilberoende ska inte drabbas av arbetslöshet. Deras yrkeskompetens är viktig i den gröna

omställningen. För att kunna hantera de nya gröna jobben behövs massiva satsningar på omställningsstöd, kompetensutveckling och utbildning i vad hållbar samhällsutveckling innebär. Arbetsförmedlingen, facket, arbetsgivarna utbildningsanordnare behöver påbörja kartläggningen av kompetensbehov och utbildning av medarbetare som ska sköta framtidens gröna jobb. En stor del av Skånes delmål mot att bli en fossilfri region kräver innovativa lösningar som kan stöttas genom utbildning och projekt. Arbetsmarknaden inom teknik och kunskapsutveckling har potential och det finns utrymme för att skapa nya arbeten inom energisektorn.

Folkbildning, utbildning, fortbildning

En viktig del av regionens arbetsmarknads- och folkhälsoansvar finns i samarbetet mellan folkhögskolor, studieförbund och andra utbildningsaktörer. Sverige har en lång tradition av folkbildning som byggt på idén om att samhället blir bättre och mer demokratiskt genom folkbildning, lite oavsett vad enstaka personer sedan arbetar med. Folkrorelserna är en jätteviktig del av detta. Studieförbunden och folkhögskolorna fyller viktiga funktioner i att bilda, utbilda och ge möjlighet till utövande inom kultur, språk och yrkeskunskaper. Kurser, utbildningar och studiecirkelar har utbildande, underhållande, fortbildande och sysselsättande egenskaper inom oräkneliga ämnesområden, de utgör mötesplatser och plattformar för kunskaps- och erfarenhetsutbyte för alla åldrar.

Folkbildningens infrastruktur är väletablerad och inarbetad i alla delar av Skåne. Det finns aktiva studieförbund i så gott som varje liten ort. Så behöver det kunna fortsätta vara. Det regionala stödet behövs för att ge goda möjligheter för folk att kunna gå utbildningar, studiecirkelar, utveckla sina intressen och interagera på ett brett samhälleligt plan. De senaste åren har ersättningarna för folkhögskolorna i Skåne legat stilla. och den faktiska ersättningen som betalas ut från regionen ligger nu långt under Sveriges Kommuner och Regioners rekommenderade nivåer. Taket för den samlade ersättningen behöver höjas så att folkhögskolorna kan fortsätta sitt viktiga arbete. Det är en jätteviktig del av regionens kompetenshöjning- och försörjning.

Folkhögskolorna har långvariga erfarenheter och goda kunskaper kring utbildningsinsatser för människor som idag står utan arbete. Den vuxenpedagogiska verksamheten som folkhögskolorna driver är en bra väg in i samhället för personer som nyligen flyttat till Sverige. De grundutbildningar inom olika yrkeskategorier som kan samordnas med språkstudier och diplomeringskurser är beprövade och effektiva sätt att tillvarata människors kompetens och ge snabba vägar in i samhället och arbetslivet. Under pandemin har framgångsrika samarbeten lett till nya yrkeskurser inom bristyrken kunnat starta upp.

Att arbeta för mindre belastning på klimatet

I augusti 2021 släppte FN:s klimatpanel IPCC en ny rapport om nuläget för klimatkrisen. Den konstaterade bland annat att 1,5-gradersmålet riskeras att passeras redan inom 10-20 år och att klimatförändringarna måste behandlas som ett direkt hot mot livet på jorden. Rapportens resultat är glasklara: enorma utsläppsminskningar krävs, och det fort.

När Parisavtalet tecknades 2015 var världens ledare överens om att begränsa jordklotets uppvärmning till maximalt 2 grader, med målet att stanna vid 1,5 grader. Avtalet sa också att de nödvändiga utsläppsminskningarna ska ske rättvist och utifrån den senaste vetenskapen. Klimatpolitiska rådet har tittat på utsläpp av växthusgaser i Sverige. De har minskat med 26 procent sedan 1990, men minskningen har bromsat in sedan 2014. De senaste åren har utsläppsminskningen legat på mindre än 1 %. Under Covid minskade först de globala utsläppen för att när smittan lättade istället rusa iväg till ännu högre nivåer än innan pandemin. Det finns ingen tid för att sätta upp långsiktiga mål utan kraftiga förändringar i dagsläget: vi behöver agera nu.

Ett arbetssätt för utsläppsminskningar för kommuner och regioner är att arbeta utifrån en koldioxidbudget. Det är en metod som är framtagen av en grupp sammansatt av ett studentinitiativ från Uppsala Universitet som samlar personer med kunskap från olika forskningsområden och konsulter inom hållbarhet med det uttalade syftet att bidra till en mer hållbar värld. De började bryta ner Parisavtalets mål och kom fram till att det mest effektiva tillvägagångssättet är att koncentrera arbetet till just minskande av koldioxidutsläpp. Arbetssättet de utvecklat gör det möjligt att kartlägga var koldioxidutsläppen i varje region och kommun kommer ifrån och hur utsläppen kan åtgärdas. Alla åtgärder kostnadsberäknas sedan och följs upp på samma vis som en ekonomisk årsbudget. Det ger direkta, praktiska mål som kan prioriteras och planeras årligen. Det som urskiljer koldioxidbudgeten från flertalet av regionens nuvarande arbetssätt är att den inte bara innefattar regionens egna verksamheter, utan all verksamhet baserad i Skåne. På så vis inkluderas alla utsläpp och målen sätts efter helheten, vilket är ett måste för klimatet. Flera kommuner och regioner arbetar redan med eller är på gång med att ta fram sin egen koldioxidbudget, och Region Skåne borde också anta arbetssättet med samma principer som Parisavtalet: med de forskningsmässigt mest effektiva metoderna och utifrån ett rättviseperspektiv.

Regionen behöver också stärka sin roll som samverkanspart inom andra samverkansformer, t.ex. Klimatsamverkan Skåne. Man behöver vara en stark partner som kan stötta de skånska kommunerna som samordnare och stöd i kommunala miljöprojekt. Miljömålen som finns behöver vara tydliga, ambitiösa, tillräckliga och de måste prioriteras starkt så att de uppnås.

Att ta ledarskapet för en mer jämlik utveckling

Det breda ämnesansvaret inom regional utveckling sträcker sig över väldigt många olika typer av arbetsområden. Inom många av dem har regionen inte huvudansvaret: staten är exempelvis ofta ansvarig för många av de större infrastruktursatsningarna och för arbetsmarknadssystemet. Länsstyrelsen arbetar bland annat med miljöskydd och markanvändning och kommunerna har en hel del att säga till om kring vad som händer inom dess gränser. Regionens roll är därför ofta som en del av större samarbeten mellan många olika aktörer. Det betyder inte att man inte har något att säga till om eller saknar möjligheter att skapa förändring utifrån den positionen, men det betyder att det krävs ett aktivt ledarskap för att prioritera hur och i vad regionen behöver vara drivande. Det behövs också hårda, mätbara mål som samverkansgrupperna tillsammans ska uppnå inom ett utsatt tidsspann. Är det ett längre projekt behövs tydliga delmål som kan utvärderas och följas upp.

Från ett vänsterperspektiv handlar det om att ständigt se på utvecklingsfrågorna ur ett jämlikhetsperspektiv. Vilka åtgärder, vilka beslut och projekt är mest effektiva för att stärka upp där det behövs som mest? Vilka vita fläckar finns det, vilka blir inte prioriterade? Utvecklingsarbetet är nära bundet till folkhälsoarbetet och klimatomställningen: vi behöver arbeta långsiktigt, för hela regionen och med insatser till de grupper som behöver dem mest och snabbast. Regionen kan vara ett gott föredöme i att klimatanpassa sina verksamheter, vara en god arbetsgivare och se till att resurser fördelas över regionen så att de kommer alla till del. Man kan vara drivande i att utbildningsinsatser riktas mot de som har svårt att få komma in på arbetsmarknaden, att fackföreningarna blir en självklar del av utbildningssatsningar och näringslivsutveckling, att det skapas många ingångar till jobb inom den offentliga sektorn där det finns och kommer finnas stora behov av personal. Man kan skapa långsiktiga finansieringsformer för att stötta det fria kulturlivet över hela regionen.

Det behövs satsningar på förnyelsebara drivmedel, och inom biogas finns det exempelvis stor utvecklingspotential för både produktion och användning. De laddningsstationer som finns runt om i Skåne räcker inte till. I glesbygd där avstånden är längre behöver laddningsstationer och biogasanläggningar utvecklas. Ett helt fossilfritt Skåne behöver täcka mer än bara tätbebyggda områden.

Utvecklingsarbetet har ofta väldigt långa horisonter: de förändringar som planeras idag kan vara färdigställda om 30-50 år. Det understryker att de behöver göras med stor hänsyn till människa och klimat, kulturvärden och miljövärden. Samtidigt behöver de komma igång för att Skåne ska hänga med i utvecklingen och i sin omvärld. Som en del av Öresundsregionen är också samarbetet med Danmark viktigt.

Det skånska resandet

Människor behöver förflytta sig, och förflytta saker. För att fortsätta göra det behöver mycket av resandet och godstransporterna klimatanpassas. Hur vi vill skapa en starkare och bättre kollektivtrafik kan du läsa mer om under avsnittet Kollektivtrafik.

Mycket av all gods- och persontransport från Europa passerar Skåne på sin väg längre norrut. Järnvägsnätet som finns idag är väldigt tungt trafikerat och behöver byggas ut och rustas upp för att kunna användas ännu mer - både gods- och persontransport måste överföras från vägar till räls (och till viss del sjöfart) för att minska utsläppen. Politikens fokus behöver ligga helt på utbyggnaden av järnvägen – inte på utbyggnationer av motorvägar i Skåne, som E6:an och E22:an. Utbyggda vägar ger mer vägtrafik, utbyggda järnvägar ger större möjligheter till minskad vägtrafik och plats för de bilresor som är nödvändiga.

Ett välfungerande järnvägsnät genom Skåne berör hela Sverige, och de stora utbyggnader som behövs ska göras tillsammans med staten. Även förbindelserna mellan Skåne och Danmark behöver bli fler, men i de lösningar som presenteras är det väldigt viktigt att det finns plats och möjlighet för godstransport och långdistanståg precis som för kortare persontransporter. Spåren som går från de skånska hamnarna behöver också underhållas och byggas ut för att kunna öka förflyttningen av båtgodis från väg till räls.

De regionala flygplatserna som under år sponsrats av både region och kommuner behöver läggas ner. Att gå in med skattepengar till mindre flygplatser är varken miljömässigt eller ekonomiskt försvarbart. Mindre flyg som det rör sig om trafikerar främst kortare rutter där tåg är ett bättre alternativ.

Fler spår, bättre spår

Förutom förbättrat underhåll och planerade utbyggnationer av den stambana som finns behövs också nya spår för att avlasta och göra det möjligt med den stora transportförflyttningen. För att tåg ska vara ett fullgott alternativ till inrikesflyg behövs snabbare och långsiktigt hållbara persontransporter och en sammanbindning av storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö. Sverige behöver höghastighetsbanor. Detta projekt är ett av de stora som samordnas och finansieras till största delen av staten, och ska inte påverka andra regionala satsningar. Tidshorisonten är lång och än dröjer det många år innan några höghastighetståg kan rulla, men det är hög tid att satsa på ett transportsätt som funnits i en form i exempelvis Frankrike sedan början av 80-talet.

Med snabba tåg på egen bana kan gods-, lokal- och regionaltågstrafik få betydligt bättre plats. Idag är stambanorna redan fulla, och även om det går att utöka kapacitet något med tåg som kan ta fler passagerare finns det många flaskhalsar och relativt sett liten möjlighet att utöka stort. Att tågen går i olika hastigheter och prioriteras olika skapar bekymmer (förseningar och väntetider) vid möten och försvårar effektiviteten. Nya banor behöver byggas så att det är möjligt att använda regionala tåg och bussar för att ansluta till snabbtåget från hela Skåne.

Liksom vid alla andra infrastrukturprojekt är det viktigt att minska klimatpåverkan från projektet i så hög mån som möjligt. Det behöver utföras noggranna miljö- och konsekvensbeskrivningar och lokala natur- och kulturvärden ska skyddas.

Digitalisering

En annan stor och viktig del av Skånes infrastruktur rör bredbandsutbyggnad. Idag har inte hela Skåne tillräcklig bredbandsuppkoppling för att arbeta, studera eller för att få full samhällsservice. I takt med att digitaliseringen av välfärdstjänster går framåt blir det allt viktigare – man ska inte behöva bo inne i en stad för att ha tillgång till snabb internetuppkoppling via bredband. Regionen har inget utpekade ansvar för bredbandsutbyggnad, men som del av regional utveckling är en hög täckningsgrad en grundförutsättning för att hela Skåne ska kunna leva.

Mitt i digitaliseringsprocessen finns det också de som inte använder internet alls. När digitala verktyg och tjänster blivit det normala i nästan alla samhällets institutioner sätts de som inte använder internet i ett utanförskap. Svenska Internetstiftelsen talar också om en stor grupp som riskerar vad de kallar för ett "utvidgat utanförskap": Personer som har internet och använder det till vissa begränsade saker men saknar kunskaper för att nyttja internets olika funktioner – en del av dem känner inte till flera samhällsviktiga digitala tjänster överhuvudtaget. Andra känner till dem, men kan inte använda dem utan hjälp. Många har till exempel problem med att på egen hand installera mobilt Bank-id, en tjänst som är nödvändig för att identifiera sig på nätet, logga in på myndighetssidor, till sjukvården, och för att betala för olika saker online.

Det är viktigt att digitaliseringen i sig inte ses som en åtgärd för nedskärningar eller besparingar i andra delar av välfärden. Alla omställningar kräver att man satsar på dem, inte bara att man tar bort alternativet och låter människor klara sig själva. Det behöver finnas stöd i omställningen, så som servicecenter i kollektivtrafiken, möjligheter att kunna ringa och inte bara maila, tid för vård- och omsorgspersonal att själva lära sig och sedan lära ut nya lösningar till patienter och brukare. När det digitala blir den breda vägen in måste det finnas andra alternativ, alternativ där det fortfarande går att få hjälp av en annan människa.

Energi

En viktig fråga i samhället och i samhällsomställningen är energifrågan. Framtidens energi finns inom sol- vind- och vattenkraft, och genom en stor satsning på energieffektivisering. Alternativ som rör återuppbyggnad eller nybyggnation av kärnkraft är inte bara ekonomiskt utan också samhällsmässigt omöjligt. Liksom inom flera andra områden äger inte Region Skåne frågan om varken energitillverkningen eller överföringen i Skåne, men man kan vara en aktör som utökar sitt eget gröna energibestånd, driver på för omställning och arbetar i framkant med energieffektivisering. Frågan har också koppling till arbeten: många av de nya jobb som kommer behövas finns, förutom inom välfärden också i samhällsomställningen. Region Skåne behöver också ta fram en investerings- och solenergiplan med en tydlig målsättning för egenproducerad solel. Det är en viktig fråga att regionen använder de egna fastigheterna för att etablera solceller.

Kulturen som drivkraft i samhället

Kulturella och kreativa näringar, KKV, innefattar många av aktörerna inom konst och kultur i Skåne. I de regionala systemen är det tydligt att KKV förväntas drivas som små kommersiella företag, ofta med en ensam, ekonomisk ansvarig person och utförare som enda tillgång. För att få ett rikt och blomstrande kulturliv behöver formerna för att fördela medel till KKV utformas efter deras driftformer och behov. Det ska heller inte ses som bidrag till kulturen för att den inte är kommersiellt gångbar, utan som en investering i en del av välfärden som ger oerhört mycket till invånarna och samhället. Samhället behöver kultur oberoende av om den är kommersiellt gångbar eller inte. Speciellt i en tid när vi som människor förvägras fler och fler offentliga rum där vi är invånare och inte konsumenter.

De folkhälsomässiga effekterna av kultur är välkända, både för de som utför, de som medverkar och de som tar del av den stora bredd som finns inom kulturen. För den regionala utvecklingen är kulturen

oerhört viktig, den engagerar människor i alla åldrar, finns i otaliga former och gör Skåne till en bättre plats för både invånare och besökare.

Regionen har ett dubbelt ansvar när det investeras i kulturen. Dels behöver man stötta ett kulturliv som får vara fritt till form och innehåll, och dels styrs finansieringen av kulturpolitiska mål som exempelvis innefattar vissa målgrupper. Kulturutövarna är, av naturliga orsaker, högst medvetna om vilka dessa mål är, och diskussionen om hur detta påverkar innehållet är ständigt pågående. För att få medel till sin produktion, behöver den då förändras? Detta är en viktig anledning till att regionen behöver ställa om till fler former av långsiktig finansiering – det förstärker inte bara stabiliteten och möjligheten att leva som konstnär på sin konst, utan också möjligheten att arbeta med långsiktiga kulturpolitiska mål utan att indirekt styra enskilda produktioners innehåll. Folkhälsoaspekten utgör också i sig en grund för regionens finansiering av kultur, både vad gäller långsiktighet och omfattning.

Samlade mål för regional utveckling och kultur

- Att Region Skåne tar fram en koldioxidbudget tillsammans med de skånska kommunerna, näringslivet och andra aktörer för att tillsammans nå målen i Parisavtalet
- Att Region Skåne är drivande och stärker sin position som föregångare inom miljö- och klimatfrågor
- Att Region Skåne stärker kollektivtrafiken, tillgången till sjukvård och satsningar på landsbygden
- Att Region Skåne höjer ersättningen till folkhögskolorna
- Att järnvägsnätet rustas upp och byggs ut
- Att järnväg till hamnarna byggs ut och kustnära sjöfart för att ersätta godstransporter med lastbil
- Att invånarna i regionen är delaktiga i landsbygds- och stadsplanering
- Att tillgången till bredband ska vara hög i hela regionen
- Att Region Skåne driver på och satsar på produktion av förnyelsebar energi och energieffektivisering
- Att Region Skåne tar fram en investerings- och solenergiplan med en tydlig målsättning för egenproducerad solcell
- Att Region Skåne driver på och satsar på att utöka stödet till fria kulturaktörer
- Att Region Skåne satsar på långsiktiga finansieringsformer för det skånska kulturlivet

Kollektivtrafik

Den goda kollektivtrafiken

Det kollektiva resandet är framtidens resesätt. En viktig del av utsläppsminskningarna som behöver ske ligger i transporter, av människor och av gods. Den bästa resan är den vi kan göra tillsammans, med så lite påverkan på miljö och klimat som möjligt.

För att det ska bli möjligt att använda kollektivtrafiken mer för fler behöver den också förbättras. Den behöver bli mer tillgänglig – både i var den går, hur ofta den går och hur mycket den kostar. Skåne behöver komma närmare.

U-sväng för kollektivtrafiken

Kollektivtrafiken är en del av välfärden. Att åka kollektivt är en samhällelig service och ska finansieras solidariskt. Att fler åker kollektivt är bra både för invånare och miljö och ska premieras, inte straffas med ständigt högre avgifter och indragna turer. Idag är biljettpriserna låsta i ett politiskt beslut om indexering – tanken är att de stadigt ska bli dyrare och dyrare. Ingen vill betala mer för att få mindre. Efter de senaste prishöjningarna har det nu blivit billigare att köra bil på vissa sträckor, helt fel väg om vi på riktigt vill genomföra klimatomställningen. Skåne är inte ensamma: biljettpriserna i hela landet har stigit betydligt snabbare än konsumentprisindex mellan 2010-2020. Där den genomsnittliga prisutvecklingen för varor har varit 12 procent har prisökningen på månadskort och enkelbiljetter inom kollektivtrafiken legat på 43 procent.

Det är därför vi i Vänsterpartiet vill ha en helt avgiftsfri kollektivtrafik i Skåne. Idag finansieras 55 % av resekostnaden direkt av biljettförsäljningen. Om regionen istället skrotar indexeringen, minskar självfinansieringsgraden och täcker en högre andel av kostnaderna genom skattefinansiering kan biljetterna bli billigare – ända ner till att det blir gratis att kliva på bussen eller tåget eftersom vi kollektivt redan betalat för resan genom skatten. Det skulle ge ett jämligt resande: alla kan alltid åka dit de vill med kollektivtrafiken utan att behöva fundera över kostnaden.

Det finns många goda exempel från platser där det genomförts, och utvärderingarna talar sitt tydliga språk. I Avesta ökade resandet med 250 procent och redan ett år efter införandet minskade utsläppen i kommunen med 40 ton koldioxid. Hasselt i Belgien hade helt fri kollektivtrafik mellan 1997 och 2006 och ökade under den perioden resandet med 1300 procent.

Tidigare studier har visat att ur ett samhällsperspektiv är avgiftsfri kollektivtrafik självfinansierad. Det beror på minskade miljökostnader, minskad sjukvård genom färre olyckor och minskad resursanvändning av drivmedel och fordon. Om regionen menar allvar med sina ambitioner om att höja andelen resor som görs med kollektivtrafik är avgiftsfria resor ett väldigt bra sätt att göra det på.

Egen regi

Skånetrafiken äger idag vissa av sina tåg och bussar medan andra hyrs. När avtalen går ut ska regionen ta tillbaka hela driften i egen regi. Det kommer att leda till att man behöver satsa och investera till en början, men på sikt leder det till att regionen kan arbeta mer effektivt och utan förluster i form av de mellanskillnader som idag försvinner till alla olika leverantörer som sköter olika delar av kollektivtrafiken. Man slipper också långdragna upphandlingsprocesser och får bra översikt över renoverings- och inköpsbehov.

Stärk jämlikheten, stärk tillgängligheten

Under många år har fokus legat på att skynda upp resorna mellan de större städerna och knutpunkterna och strömlinjeforma resandet vilket har lett till en trafik som tar alltför lite hänsyn till äldre resenärer,

barnfamiljer och tillgänglighetsanpassningar. På många håll finns ett behov av närmast servicetrafik med många stopp, luft i tidtabellen för att komma till sin plats även med rullator och ett helt annat tempo: en trafik som har andra resenärer i fokus än enbart arbetspendlaren som åker mellan olika större städer.

Ett exempel på hur kollektivtrafik kan bli mer jämlik finns inom stadsbusstrafiken. Trots att det till största del är kvinnor som reser kollektivt är stadsbusstrafiken anpassad till mäns rörelsemönster och arbetsscheman. Mäns resande sker oftast från punkt A till punkt B medan kvinnor oftare har flera stopp på vägen. Dessa resor är lika förutsägbara som de direkt mellan hem och arbetsplats - trots det tas de inte lika stor hänsyn till. Tidsmässigt är de flesta befintliga turer koncentrerade till rusningstid och utgår från kontorstid. Kvinnors restider ser ofta annorlunda ut, obekväma och oregelbundna arbetstider är vanligare vilket kollektivtrafiken behöver ta hänsyn till. Man behöver också ta hänsyn till trygghetsaspekter, t.ex. att kunna ta sig säkert hem när det är mörkt. Resande ska också kunna ta en till fritidsaktiviteter, kultur och natur, med vad det innebär för tidtabeller och linjedragning.

Att kunna ta sig till buss- och tågstation på ett tryggt sätt är också viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv. Cykel- och gångvägar ska finnas till samtliga nyckelstationer - även för personer bosatta en bit utanför centralorten. Säkra cykelleder behövs både för vardagsnytta och ger möjlighet till längre turer i det skånska landskapet, och är positivt för folkhälsan! Att kunna cykla till stationen med barn, gå med rullator eller på annat sätt få möjlighet att säkert ta sig in till centralorten vid sidan om tung och snabb trafik ger tryggare invånare som hellre väljer kollektivt resande. De hjälpmedel som finns på bussar, t.ex. ramper och röstutrop av hållplatsnamn, måste fungera och vara på tillräckligt hög volym för att kunna nyttjas av personer med nedsatt syn.

Det är viktigt att Skånetrafiken lyssnar på sina resenärer. Resenärsperspektivet behöver vara långt framskjutet i utvecklingsplanerna - framförallt behöver man lyssna på dem som har allra störst hinder att nyttja kollektivtrafiken i dagsläget. Genom att utgå från "den svåraste resan" kan hinder undanröjas och kollektivtrafiken bli mer jämlik, t.ex. med hjälp av Funktionsrätt Skåne.

Färdtjänst

För personer med behov av färdtjänst är det absolut grundläggande för vardagen att det fungerar. För att kunna leva ett aktivt liv behövs möjligheten att kunna förflytta sig självständigt, och där är färdtjänsten det första steget. Beställningscentralen är idag i offentlig regi medan driften av färdtjänsten ligger hos olika företag – en rad saker behöver göras för att förbättra och förenkla systemen. På sikt vill vi att kommunerna tar över hela driften av färdtjänsten, för bättre detaljkunskap och lokalkännedom som kan vara till hjälp för resenärerna. Samtidigt måste det finnas tydliga och reella rättigheter för de med rätt till färdtjänst att även kunna färdas till andra kommuner och regioner. För personer som bor nära regiongränser är systemet för beställning av riksfärdtjänst idag besvärligt. För att korsa en kommungräns in i annan region behövs lång framförhållning och regelverket är otydligt. Det krävs en förenkling och större sömlöshet mellan systemen för att förenkla för den som behöver boka.

Samlade mål för kollektivtrafiken

- Att Region Skåne återtar driften av kollektivtrafiken i egen regi
- Att all kollektivtrafik ska vara avgiftsfri för resenären
- Att Region Skåne bygger ut kollektivtrafiken för hela Skåne
- Att en utbyggnad av cykelvägar i hela Skåne genomförs
- Att kollektivtrafiken i Skåne utformas jämlikt och jämställt utefter alla invånares behov.
- Att färdtjänst och sjuktransporter återgår i kommunal regi

Regionen som arbetsgivare och upphandlare

Förändringar för mer jämlik upphandling och en starkare arbetsgivarroll

Region Skåne är Skånes största arbetsgivare med drygt 36 000 anställda inom väldigt många olika yrken. En del av personalfrågorna för exempelvis sjukvårdspersonalen har nämnts under det ämnesavsnittet, men regionen är arbetsgivare för många fler. För alla regionens anställda ska rätt till heltid, kollektivavtal och jämställda löner vara en självklarhet.

En viktig satsning för arbetsmiljön och något som Region Skåne bör lära av är de framgångsrika exempel som gjorts med arbetstidsförkortning, främst inom sjukvård och omvårdnad. På operationsavdelningen i Mölndal lade man in två sextimmarsspass per dag för operation istället för ett åttatimmars. Det gav fler tillgängliga operationstider, fler utförda operationer och kortade patientköerna. Personalen blev mer utvilad och orkade mer och de fick fler kollegor när tidigare problem med att fylla vakanser var som bortblåsta trots fler tjänster. På Svartedalens äldreboende i Göteborg gavs mer tid till de boende med sextimmarsspass, aktiviteterna blev fler och de anställda trivdes bättre. Sex timmars arbetsdag fungerar med andra ord som ett verktyg för att korta köer och förbättra kvalitet och kontinuitet inom vården, förutom att det ger mer fritid och tid för återhämtning för personalen. Detta är ett sätt att ta sig an den stora mängd uppskjuten vård som är en direkt konsekvens av pandemin. Vi vill att regionen inleder med ett försök med förkortad arbetstid med bibehållen lön (30 timmars arbetsvecka) för hårt belastade sjukvårdsanställda, för att sedan utöka reformen till att omfatta fler.

En sammanhållen verksamhet är ofta, eller har potential att vara, effektiv. Trots det har trenden under de senaste åren varit att stycka upp regionens verksamheter genom upphandling eller organisationsförändring. Det har skapat många problem. Både upphandlingar av strategisk verksamhet och interna köp- och säljsystem behöver förändras för att regionen ska fungera bättre.

Organisationen har blivit svårgripbar och upphandlingar till lägsta pris har tummat både på kvalitet i tjänsten, i arbetsmiljön och på de fackliga rättigheterna för personalen. Servicemedarbetare är ett exempel på detta: på sjukhusen är de viktiga delar av den organisation som krävs för att sjukvården ska fungera. Utan städning ökar vårdrelaterade infektioner, utan kvalitetsmässig servering av mat minskar patienternas aptit och utan fastighetsskötare fungerar lokalerna inte som de ska. Detta är delar av vården - inte tjänster som tillförs extra. Den städning som fortfarande finns i upphandlad form behöver tas tillbaka i egen regi för att kunna garantera kvalitet i arbetet, ge rimliga arbetsvillkor och en god arbetsmiljö för lokalvårdarna. Genom åren har regionen drabbats av flertalet incidenter till följd av bristfällig städning, kriser som drabbat enskilda patienter hårt. Vänsterpartiet vill att servicemedarbetarna är en del av personalgrupperna i sjukvården och att de inte hanteras i en egen förvaltning och att regionen "leker affär" med sig själv.

Region Skåne upphandlar totalt sett väldigt mycket verksamhet och produkter. Vänsterpartiet vill minska upphandlingar av vård och bygga ut i egen offentlig regi. Det ger bättre förutsättningar för välfärden generellt. Vid upphandlingar som görs behöver sättet därför vara välutformat och påverkansbart för demokratisk insyn och styrning. Vänsterpartiet vill att sjukvården ska vara fri från bemanningsbolag. Fram till att vi har uppnått detta mål ska bemanningspersonal bara användas om det inte går att anställa ny, fast personal. Förlängning av hyrpersonalsavtal ska inte vara möjligt.

Avtalsuppföljningen är också central för regionen. Det ska inte vara möjligt att upprepade gånger bryta mot upphandlingsavtal utan att det får konsekvenser, så kallat vitesföreläggande. Vitesklausuler ska följas redan i början av ingångna avtal och fakturagranskning ska alltid vara möjlig. Detta inkluderar även miljömål, som ska vara tydligt formulerade i avtalen och också inkludera underleverantörer.

Region Skånes upphandlingar behöver ställa höga sociala krav för att garantera personalens arbetsvillkor. De upphandlingar som utförs behöver innehålla skarpa kriterier om kollektivavtal, meddelarfrihet samt att personalen garanteras möjlighet till fortsatt anställning även om ett annat företag vinner upphandlingen. Ett exempel är vita jobb-modellen vilken innebär att entreprenörer och underentreprenörer förbinder sig att följa kollektivavtal (eller villkor i enlighet med kollektivavtal), och att detta följs upp systematiskt. Upphandlingarna bör även ställa krav på land-till-landrapportering för att i möjligaste mån undvika skatteflykt och avancerad skatteplanering.

Det är viktigt att vara medveten om alla de problem som finns med upphandling enligt LOU (Lagen om offentlig upphandling). LOU-lagstiftningen hindrar allvarligt möjligheter till insyn, transparens och demokratiskt beslutsfattande. Dessa grundläggande medföljande svårigheter gör att så lite verksamhet som möjligt ska upphandlas. Regionen bör se över vilka verksamheter som ska återtas till offentlig regi när upphandlingarna löper ut. Ett aktuellt exempel som har blivit tydligt under pandemin är trafikoperatörernas utstuderade sätt att använda sviktande resandeunderlag på grund av pandemin som en ursäkt att varsla oproportionerligt många anställda och införa starka villkorsförsämringar för de som är kvar. Detta är en situation som hade kunnat undvikas om regionen hade drivit kollektivtrafiken i offentlig regi.

Ägande av mark och lokaler

Regionen äger idag många av sina egna byggnader och marken runt omkring dem. Det är väldigt positivt. Försäljning av byggnader och mark blir ofta kortsiktigt lönsam, men dyr i längden när hyresavtal ska upprättas och omförhandlas hos olika hyresvärdar och markägare. Med egenägda lokaler och markområden finns också möjlighet att installera solceller på byggnader och se över lösningar för smart utnyttjande för klimatvänliga lösningar.

Slopad karensdag

Under Covidpandemin togs karensdagsavdraget bort för att minska risken för smittspridning och se till att människor kunde stanna hemma vid sjukdom. Under 2021 återinfördes det igen på regeringsnivå – trots mycket goda resultat. Det ska inte behöva kosta pengar för den enskilde att vara sjuk. Idag gör karensavdraget att det genast syns i lönekuvertet vid sjukskrivning. Det drabbar de som tjänar minst hårdast och ger ojämlika förutsättningar till vila. Möjligheten att faktiskt stanna hemma förbättrar inte bara den anställdas hälsa och ger chans till vila och återhämtning, det kan ge snabbare återgång till arbete och skyddar arbetskamrater och andra som möts på arbetsplatsen från att bli smittade. En arbetsplats där de som jobbar är säkra på att inte själv behöva arbeta trots sjukdom, att inte vara stressade över inkomstbortfall eller riskeras smittas av kollegor som upplever detsamma ger en säker miljö där alla ges möjlighet att göra ett gott jobb. Därför ska Region Skåne skrota karensdagsavdraget för alla anställda.

Att arbeta mot diskriminering

Som arbetsgivare har regionen ett stort, lagstiftat ansvar i att arbeta mot diskriminering i allt från rekrytering till arbetsmiljö och lönesättning. Olika personalgrupper behöver också ha med sig olika kunskaper kring diskriminering inom sina arbetsområden för att möta personer på sin arbetsplats. Alla diskrimineringsgrunder tar sig inte uttryck på samma sätt och den ojämlika behandlingen finns ofta inbyggd i arbetsmässiga och sociala strukturer. Vänsterpartiet vill satsa på regionens likarättsarbete, som idag är underprioriterat. Det finns mycket som behöver göras för att exempelvis patienter inom vården ska bli mötta utan diskriminering eller för att skapa mer inkluderande rekryteringsprocesser där representation är en viktig faktor.

Beredskap vid större kriser

Vi lever i ett mer sårbart samhälle, med klimatförändringar, risk för större elavbrott och cyberattacker. Detta ställer beredskap inom sjukvården. Coronapandemin har varit ett hårt test av sjukvårdssystemen, och vi kan inte utesluta nya katastrofer och kriser i framtiden. För att möta stora kriser krävs kunskap, system och arbetsmetoder som fungerar även vid väldigt akuta händelser där många kan drabbas samtidigt. Lagerhållning av material, säkra informationsvägar, ansvarsfördelning, tillgång till mediciner och fler vårdplatser behöver finnas på plats för att säkra upp grundläggande beredskap och en robust materialförsörjning för att hantera kommande kriser.

Samlade mål för regionen som arbetsgivare och upphandlare

- Att Region Skåne stärker sitt arbetsgivarskap och tar ansvar för arbetsmiljön för sina anställda
- Att Region Skåne inför 30 timmars arbetsvecka
- Att höja lägstalönerna för anställda inom Region Skåne
- Att Region Skåne skapar egna bemanningspooler för att undvika övertid för personalen
- Att bemanningsföretag inte används inom Region Skånes verksamheter
- Att Region Skåne tar en aktiv roll som arbetsgivare i att motverka rasism, sexism och andra former av diskriminering på arbetsplatsen
- Att karensdagen avskaffas för alla anställda i Region Skåne
- Att Region Skånes upphandlingar ska klimatanpassas
- Att Region Skånes upphandlingar ska ställa höga sociala krav för att garantera personalens arbetsvillkor
- Att Region Skåne säkerställer att personalen ges möjlighet till återhämtning och utbetalning av semesterdagar och övertidsersättning.
- Att Region Skåne i hög omfattning ska äga sina byggnader och mark runt omkring för att kunna vara en aktiv del i klimatomställningen
- Att Region Skåne ska ha lager, kunskap, system och arbetsmetoder som fungerar vid kris